

การพัฒนาตนตามแนวคิดของไซมอนด์ส

ความหมาย

การพัฒนาตน ตามแนวคิดของไซมอนด์ส (Symonds' Concept of Self Development) หมายถึง การให้การศึกษอบรมตามแนวคิดของ เปอร์ซิวัล เอ็ม ไซมอนด์ส (Percival M. Symonds) นักจิตวิทยาพลวัตชั้นแนวหน้าคนหนึ่ง ที่สร้างเสริมประสิทธิภาพและคุณภาพการทำงานของโครงสร้างส่วนต่างๆ ของตน อันได้แก่ รับรู้ การคิด และการกระทำ เพื่อให้แต่ละคนสามารถปรับตัวได้ดียิ่งขึ้น ภายในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคม

ทั้งนี้เนื่องจากไซมอนด์สเห็นว่า โรงเรียนโดยทั่วไปมักจะล้มเหลวในด้านการช่วยเหลือให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ด้วยเหตุที่บางครั้งโรงเรียนมักจะยึดติดอยู่กับการให้เรียนรู้รายละเอียดปลีกย่อยต่างๆ มากเกินไป จนกระทั่งลืมความมุ่งหมายสำคัญของการศึกษอบรม เช่น โรงเรียนให้ความสนใจกับการฝึกทักษะเฉพาะเรื่องในด้าน การเขียน การอ่าน การคิดเลข โดยมีได้มุ่งพัฒนาความสามารถเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งมีค่าควรแก่การพัฒนายิ่งกว่า

การพัฒนาตนในกระบวนการให้การศึกษอบรม มีข้อที่จะต้องนำมาพิจารณาประกอบการดำเนินการตามแนวคิดของไซมอนด์ส ดังต่อไปนี้

การยอมรับนับถือตนของตัวเด็กที่กำลังเจริญเติบโต

การยอมรับนับถือตนของตัวเด็ก ณ ทุกขั้นตอนของความเจริญเติบโตเป็นเรื่องสำคัญอย่างสูง เพราะเด็กน้อยขณะที่กำลังเจริญเติบโตนั้น กระทำตนให้เห็นว่ามีความสามารถโดยพยายามที่จะทำอะไร

ให้สำเร็จด้วยตนเอง เด็กจึงควรได้รับการยอมรับนับถือตั้งแต่ต้น และเนื่องจาก “ตน” ของเด็กจะเจริญเติบโตได้โดยการฝึกฝน ดังนั้นเด็กก็ควรได้รับโอกาสฝึกฝนการทำงานทุกๆ อย่างของ “ตน” ตลอดทั้งได้รับการส่งเสริมให้สนใจสิ่งต่างๆ รอบตัวให้อยากรู้อยากเห็นความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆ และของบุคคลต่างๆ ให้เด็กได้คิดเกี่ยวกับข้อประเด็นที่ต้องเผชิญในชีวิตประจำวันให้ได้พิจารณาหาทางเลือกและให้ได้คาดหมายผลอันจะเกิดจากการกระทำและให้ได้เรียนรู้การตัดสินใจอย่างมีเหตุผลในเรื่องที่เกี่ยวกับตนเองของเด็ก ทั้งนี้อาจกระทำได้โดยให้เด็กมีโอกาสลองกระทำและสำรวจตรวจดูด้วยตนเอง มากกว่าที่จะให้งดเว้นจากการกระทำ

ขณะเดียวกันพ่อแม่ควรได้ว่า “ตน” ของเด็กนั้นเจริญเติบโตขึ้นตามลำดับและอย่างค่อยเป็นค่อยไป การทำหน้าที่การงานของตนก็ดำเนินไปตามลำดับตามธรรมชาติของพัฒนาการด้วยเหตุนี้จึงไม่ควรบีบบังคับให้เด็กทำอะไรก่อนเวลาที่ธรรมชาติได้กำหนดไว้ และไม่มีเหตุผลอันใดที่จะต้องมาเสียใจหรือน้อยใจหากจำต้องรอจนถึงเวลาต่อมาเพื่อส่งเสริมให้เด็กมีการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ๆ แต่ทั้งนี้ มิได้หมายความว่า จะต้องให้เด็กมีชีวิตอยู่โดยพึ่งพาผู้อื่น สิ่งใดก็ตามที่เด็กอาจพยายามทำในวันนี้ จะเป็นสิ่งที่เขาอาจทำได้ดีเท่า แม้จะไม่ดีกว่าในสัปดาห์ต่อไปหรือเด็กอาจพยายามทำในวันนี้ จะเป็นสิ่งที่เขาอาจทำได้ดีเท่า แม้จะไม่ดีกว่าในสัปดาห์ต่อไปหรือในเดือน ปี ต่อไป

เสรีภาพเป็นเงื่อนไขจำเป็นสำหรับการพัฒนาตน

พ่อแม่และครูควรให้เด็กมีเสรีภาพที่จะเลือกตัดสินใจและเรียนรู้จากประสบการณ์เท่าที่เด็กสามารถจะกระทำได้ และจะต้องมีความพอประมาณ

ระหว่างสองชั่วสุดกล่าวคือ ชั่วหนึ่งจะมีความพยายามที่จะหวังเวลาที่จะผ่านแต่ละขั้นตอนของพัฒนาการเด็ก โดยผู้เป็นแม่ที่กลัวการเจริญเติบโตของลูก และต้องการให้ลูกพึ่งพาอาศัยแม่ต่อไปอีกนานเท่านาน ผู้เป็นแม่ในกรณีนี้จะหย่านมลูกช้า และกลัวว่าจะถึงเวลาที่ลูกจะออกจากบ้านไปเข้าโรงเรียน และต่อมาเมื่อลูกเข้าสู่วัยรุ่น แม่ก็พยายามต่อต้านความต้องการของลูกที่จะเป็นอิสระ และที่จะตัดสินใจด้วยตนเอง ส่วนอีกชั่วหนึ่งจะพบเห็นได้ในบรรดาพ่อแม่ที่พยายามเร่งรัดเด็ก ในทุกขั้นตอนของพัฒนาการ เพราะกลัวว่าลูกๆ จะไม่เจริญเติบโตเท่าที่ควร และจะคอยกระตุ้นให้ลูกได้มีความคิดริเริ่มและความรับผิดชอบมากจนเกินความพร้อมของเด็กที่จะทำได้

ส่วนเด็กที่ได้รับความคุ้มครองมากเกินไป บางครั้งก็พยายามที่จะทำอะไรด้วยความคิดริเริ่มของตนเอง และกระทำไปอย่างลวกๆ โดยปราศจากเหตุผล เด็กบางคนที่ถูกเร่งรัดให้ก้าวล้ำหน้าออกไปก่อนที่จะมีความพร้อมก็อาจจะถอยหลังกลับ และต้องได้รับการเอาใจใส่ดูแลและรับการกระตุ้นมากกว่าปกติ

ด้วยเหตุดังกล่าว ผลที่ดีที่สุดจึงควรได้มาจากการให้ความเอาใจใส่ดูแลและการเลี้ยงดูให้มากยิ่งขึ้นในทุกขั้นตอนของพัฒนาการ โดยมีการให้ความสำคัญในเรื่อง “ความไว้วางใจ” และ “ความมั่นคงปลอดภัย” มากยิ่งขึ้นเพราะเด็กที่รู้สึกว่ามี ความมั่นคงปลอดภัยมากขึ้นเท่าใดจะเป็นเด็กที่กล้าทดลอง และกล้าสำรวจมากยิ่งขึ้นเท่านั้น

อันตรายต่อความเจริญเติบโตอันสืบเนื่องมาจากวิธีการเขาะเขี้ยดากดาง และการดำเนินคดีขียน แม้จะปรากฏให้เห็นเป็นที่ทราบกันอยู่แล้วก็ตาม แต่ในหลายกรณีพ่อแม่และครูยังคงแสดงความเดือดดาลต่อเด็กด้วยวิธีการนี้ ซึ่งทำให้เด็กกลัวหรืออับอาย จนกระทั่งไม่อยากจะสำรวจหรือคิดหรือกระทำการใดๆ

การส่งเสริมเด็กให้มีส่วนร่วม

เด็กๆ ควรได้รับการส่งเสริมให้แสดงออกและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มากกว่าที่จะอยู่เฉยๆ และ

เป็นฝ่ายรับหรือถูกกระทำ ในหลายกรณี พ่อแม่พอใจจะรับผิดชอบแทนลูก และรับทำสิ่งที่ลูกสามารถพอที่จะทำได้ มากกว่าที่จะเปิดโอกาสให้ลูกพยายามกระทำด้วยตนเอง พ่อแม่บางคนทำการบ้านแทนลูก เพื่อให้เป็นที่แน่ใจว่าเป็นผลงานที่ทำได้ดี ซึ่งเป็นการทำให้ลูกขาดประสบการณ์ที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาการ ตามปกติแล้วเด็กจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อเขาได้รับโอกาสให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม

อำนาจนิยมกับประชาธิปไตยในการพัฒนาคน

อำนาจครอบงำระดับหนึ่งจากผู้ที่มีอายุมากกว่าเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของเด็ก แต่อย่างไรก็ตามการใช้อำนาจครอบงำมากเกินไป มักจะเกิดขึ้นได้ง่ายมากอัตตาธิปไตยในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์จะไม่ส่งเสริมการนำตนและการควบคุมคนแต่อย่างใด ซึ่งทั้งสองประการนี้เป็นจุดมุ่งหมายของการเสริมสร้าง “คน” การพัฒนา “คน” ในกลุ่มสังคมที่รวมตัวกันเข้าตามระบบประชาธิปไตยจะมีการยอมรับนับถือต่อกัน และทุกคนได้รับเสรีภาพด้านการคิด การกระทำ และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เด็กๆ จะได้เรียนรู้มากขึ้นในกระบวนการของการปรับปรุงตนให้เข้ากับความมุ่งหวังของสังคมโดยผ่านทางกระบวนการของการมีส่วนร่วมมากกว่าการใช้อำนาจครอบงำจากเบื้องบน แต่ภายในสถานการณ์ที่เด็กมีชีวิตอยู่ในบรรยากาศอำนาจนิยมนั้นการที่จะให้เด็กพ้นไปจากภาวะการควบคุมอาจเป็นการมอบภาระหนักเกินไปให้กับ “คน” ที่ยังด้อยวุฒิภาวะอยู่ ส่วนการที่จะเปลี่ยนจากการควบคุมแบบเผด็จการไปสู่การควบคุมในรูปแบบประชาธิปไตยมากขึ้นจำเป็นที่จะต้องดำเนินไปอย่างค่อยเป็นค่อยไปอย่างระมัดระวัง เพื่อให้เป็นที่แน่ใจได้ว่า “คน” ที่ด้อยวุฒิภาวะนั้นได้รับมอบความรับผิดชอบไม่มากไปกว่าที่เขาสามารถจะจัดการได้

ในการคัดสรรประสบการณ์สำหรับการสร้างเสริม “คน” นั้น นักวิจัยบางคน เช่น ฟรายส์ (Fries) ได้ให้คำเตือนไว้ว่า อย่าได้บังคับหรือกระทำการอันไม่คงเส้น

คงวากับเด็กเฉื่อยชา และเรียนได้ช้าประการหนึ่ง และจำเป็นที่จะต้องมีการควบคุมและแก้ไขเด็กที่ว่องไวเกินไปอีกประการหนึ่ง ส่วนการวางแผนจัดประสบการณ์สำหรับการเสริมสร้างคน จะต้องพิจารณาสถานภาพทางร่างกายเช่นเดียวกับสมรรถภาพทางสมองเด็กที่มีความสามารถพิเศษมีปัญญาเฉพาะบางประการในการพัฒนาคน เพราะเหตุที่มีความไม่ทัดเทียมกันอยู่ระหว่างความสามารถกับความด้อยวุฒิภาวะทางอารมณ์ เด็กที่มีความสามารถพิเศษ เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ๆ มักจะแก้ปัญหาบนพื้นฐานด้านสติปัญญา ก่อนที่จะมีความพร้อมทางด้านอารมณ์และร่างกาย องค์ประกอบอื่นๆ ที่ควรนำมาพิจารณา คือ อายุของเด็ก และประสบการณ์พิเศษ เช่น การท่องเที่ยว การอยู่ภายใต้การแนะนำของพี่เลี้ยง หรือความเจ็บป่วยที่รุนแรง และควรคาดหมายไว้ล่วงหน้าว่าจะหวังอะไรอันเป็นผลพวงจากประสบการณ์สำหรับการสร้างเสริม “คน” และต้องวางแผนจัดการเพื่อให้เด็กเข้าได้กับวิถีชีวิต หรือวัฒนธรรม ที่เขาจะต้องอาศัยอยู่ในวัยผู้ใหญ่ และที่จะมีความสำคัญเป็นพิเศษ คือ ทักษะคนที่ผู้ใหญ่มีต่อเด็ก ทั้งนี้เพราะเด็กแต่ละคนจะได้รับการดูแลภายใต้ผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ซึ่งเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่ตอบสนองด้วยความริษยา หรือด้วยการให้ความคิดหวังซึ่งเป็นการบั่นทอนความก้าวหน้าในพัฒนาการของเด็ก

การช่วยให้มีพัฒนาการด้านการคิด

ทุก ๆ ข้อที่กล่าวมาแล้วอาจประยุกต์ใช้ร่วมกับแรงกระตุ้นเฉพาะเพื่อให้มีพัฒนาการด้านการคิดบังเกิดขึ้น และถ้าจะให้เด็กเจริญเติบโตขึ้นในด้านความสามารถที่จะเผชิญกับเหตุการณ์ได้อย่างรอบคอบด้วยแล้ว เด็กจะต้องได้รับเสริมภาพที่จะคิดเพื่อตนเอง และจะต้องได้รับโอกาสฝึกคิด การมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมที่ใช้ความคิดร่วมกับคนอื่น ๆ จะช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้มาก

เนื่องจากการคิดเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างไม่เปิดเผยที่อาจมองเห็นได้หรือได้ยินได้ฟังจึงเป็นเรื่อง

สำคัญมากเป็นพิเศษสำหรับพ่อแม่ที่จะต้องแสดงความคิดออกมาในแนวทางที่ลูก ๆ สามารถมีส่วนร่วมได้และมีโอกาสเจริญเติบโตในการคิดไปด้วย

เด็กที่พยายามจะคิดด้วยตนเอง ควรได้รับการยกย่องสรรเสริญมากกว่าที่จะถูกเยาะเย้ยหรือติเตียน เพราะเหตุที่เป็นการกระทำแบบเด็ก ๆ ที่ไม่เป็นผลดีหรือไร้ประสิทธิภาพ เด็กอายุประมาณสี่ขวบ อาจไม่จำเป็นต้องได้รับการกระตุ้นให้ถามหรือตั้งคำถาม แต่ก็ไม่ควรถูกยับยั้งห้ามปรามมิให้ตั้งคำถาม ทุก ๆ คำถามของเด็กควรได้รับการพิจารณาอย่างจริงจัง และควรให้ได้รับคำตอบที่สมเหตุสมผล ตามปกติพ่อหรือแม่ไม่สามารถให้คำตอบต่อคำถามของลูกได้ตลอดทั้งวัน แต่ถ้าเมื่อใดสามารถให้ความสนใจต่อคำถามของลูก ก็ควรให้ลูกได้รับความพอใจจากคำตอบพร้อมด้วยความคิดและความใส่ใจ

พ่อแม่ควรยอมรับข้อจำกัดของตนเองในการคิด ถ้าหากจำเป็นก็ควรยอมรับความผิดพลาดและความไม่คงเส้นคงวาของตนเองด้วย ก่อนข้างจะบอຍครั้งที พ่อแม่กลัวเกรงไปว่า ถ้าหากต้องยอมรับข้อผิดพลาดหรือข้อจำกัดในการคิดของตนเองแล้ว ก็จะทำให้สูญเสียความเคารพนับถือจากลูก แต่ในทางตรงข้าม ถ้าพ่อแม่เป็นปกติธรรมดากับลูก ๆ ในส่วนที่เกี่ยวกับการคิดของตนเอง ลูกแต่ละคนจะเข้าใจความคิดของพ่อแม่ว่ามีส่วนแตกต่างหรือไม่ประการใดกับของตนเองซึ่งจะเป็นแนวทางสำหรับการเผชิญกับปัญหาอย่างรอบคอบเช่นเดียวกับพ่อแม่ของตน พ่อแม่แทนที่จะสูญเสียความเคารพนับถือจากลูก ๆ เพราะการยอมรับข้อผิดพลาด จะกลับเป็นฝ่ายที่ช่วยให้ลูกรู้จักประเมินปัญหาตามสภาพแท้จริงได้มากขึ้น

เด็ก ๆ ไม่ควรถูกบังคับให้หาเหตุผลมาประกอบการกระทำทุกอย่าง เพราะการบังคับให้มีการอธิบายยอมจะเป็นการส่งเสริมให้มี ยุคดาธิบาย (rationalization) และเพทุบาย (chicanery) เด็กจึงควรได้คิดอย่างเสรี ไม่มีแรงกดดัน ฝ่ายพ่อแม่ควรหลีกเลี่ยงการกระทำที่ก่อให้เกิดการบิดเบือนการคิด

ของเด็กด้วยการบังคับหรือการเรียกร้องที่ไม่สมเหตุสมผล

การพัฒนา “คน” กระทำได้โดยการช่วยให้เด็กปลอดภัยจากการข่มขู่ว่าจะลงโทษเป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดความวิตกกังวล ซึ่งหากมีในระดับเข้มข้นมากเข้าก็จะเป็นแรงกดดันให้ “คน” ต้องหาทางบรรเทาหรือไม่ก็สร้างกลไกป้องกันคน ดังนั้น “คน” จึงควรมีอิสระที่จะเผชิญกับปัญหาในโลกที่เป็นจริงมากกว่าที่จะต้องหันเหหลังบางส่วนออกไปเพื่อป้องกันตนเองให้พ้นไปจากการข่มขู่ ด้วยเหตุดังกล่าวเพื่อประโยชน์ในด้านการพัฒนาคนพ่อแม่จึงควรใช้วิธีการต่างๆ ทางบวกที่ให้อิสระเสรี และให้กำลังใจมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และหลีกเลี่ยงการข่มขู่อันจะเป็นการลงโทษ กล่าวโดยสรุปในกระบวนการศึกษาเพื่อการพัฒนาคนต้องประกอบด้วย การยอมรับนับถือคน การให้เกียรติภาพการให้มีส่วนร่วม การร่วมกับสังคมที่รวมตัวกันตามระบบประชาธิปไตย การร่วมทำกิจกรรมที่ใช้ความคิด ประกอบด้วย การให้กำลังใจ

การพัฒนาคนยังขึ้นอยู่กับ การรับรู้คนและการมีสังกัดแห่งคนอย่างพอเพียง และอาจกล่าวได้ว่า “หากว่ามีสิ่งอื่นๆ เท่าเทียมกันทั้งหมดแล้ว เด็กมีความมั่นใจในตนเองและมีความภาคภูมิใจในตนเองมากยิ่งขึ้นเพียงใด การเรียนรู้และการปรับตัวของเด็กย่อมจะเป็นผลดีมากขึ้นเพียงนั้น” ด้วยเหตุนี้การให้การศึกษาจึงควรกระทำในแนวทางที่ช่วยให้เด็กมีความรู้สึกต่อตนเองและประเมินตนเองในทางบวกและสร้างสรรค์ ส่วนในการที่จะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจอันถูกสุขลักษณะนั้น พ่อแม่และครูควรรู้อย่างถ่องแท้ว่าตนเองมีทัศนคติต่อตัวเองอย่างไร ขณะเดียวกันเด็กก็ต้องรู้ด้วยว่า ทัศนคติที่แสดงออกต่อตนเองเป็นอย่างไร และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ เวลาเอ่ยถึงหรือกล่าวอะไรถึงเด็กนั้น พ่อแม่และครูควรแสดงด้วยความอบอุ่นใจ ด้วยความซาบซึ้งด้วยการให้เป็นกำลังใจ และด้วยความมั่นใจมากกว่าด้วยการวิพากษ์วิจารณ์ ด้วยการดูแคลนและด้วยความผิดหวัง โดยปกติเด็กจะตอบสนองไม่เฉพาะต่อคำกล่าวที่พาดพิงถึงตัวเอง

เท่านั้น แต่จะตอบสนองต่อทัศนคติที่กระทำ และ ความหมายอันแฝงเร้นอยู่กับอาการที่แสดงออกมาด้วย ซึ่งบ่งบอกให้รู้ว่าพ่อแม่และครูรู้สึกอย่างไร การแสดงออกถึงความรู้สึกอันแฝงเร้นอยู่ บางครั้งอาจแสดงให้เด็กเกิดเข้าใจว่าเป็นส่วนที่แสดงออกมาในฐานะตัวแทนของทัศนคติอันแท้จริงที่พ่อแม่มีต่อตัวเอง

แต่ทั้งนี้ก็ได้หมายความว่าพ่อแม่จะต้องไม่แสดงความผิดหวัง หรือข้อวิพากษ์วิจารณ์อะไรกันเลย การแสดงความผิดหวังหรือข้อวิพากษ์วิจารณ์บ้างเป็นครั้งคราว พ่อแม่ยังสามารถที่จะกระทำได้โดยคำนึงถึงแง่มุมของบริบทที่กว้างออกไป เช่น ในกรณีที่เด็กถูกพ่อแม่ติเตียนเพราะเขายังมีศักยภาพต่างๆ มากกว่าที่ได้แสดงออกมา และควรที่จะแสดงออกมาให้ปรากฏตามศักยภาพที่มีอยู่ การแสดงออกของพ่อแม่จะมีอิทธิพลอย่างมากต่อการช่วยให้ลูกสร้างอุดมคติแห่งตน (self-ideals) และต่อการช่วยให้อุดมคติแห่งตนนี้แปรรูปออกมาเป็นการกระทำหรือการปฏิบัติส่วนสังกัดแห่งคนอาจถือได้ว่าเป็นภาพสะท้อนของทัศนคติที่แสดงออกต่อบุคคลอื่น พ่อแม่และครูจึงมีอำนาจในการกำหนดชนิดของ “คน” ที่จะให้เด็กพัฒนาขึ้นมา โดยการสนับสนุนส่งเสริมให้เด็กสร้างสังกัดและทัศนคติที่สมจริงต่อตนเอง ซึ่งในท้ายที่สุดก็จะยังผลให้ “คน” ได้รับการพัฒนาให้สามารถทำงานได้สมจริงไปพร้อมๆ กับความซาบซึ้งที่มีต่อความมีคุณค่าของตนเองภายในขอบเขตของข้อจำกัดตามศักยภาพที่ตนเองมีอยู่

การพัฒนาคนตามแนวคิดของไซมอนส์กับการศึกษาในปัจจุบัน

แนวคิดดังกล่าวของไซมอนส์ เมื่อพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาโดยทั่วไป ได้ให้หลักการสำคัญหลายประการเกี่ยวกับการพัฒนาคนของคน ตั้งแต่วัยต้นของชีวิตเป็นต้นไป การพัฒนาคนกับการศึกษาจะมีส่วนสัมพันธ์กัน อย่างใกล้ชิดมาก เพราะต่างก็มุ่งไปสู่เป้าหมายในทิศทางเดียวกัน และต่างก็เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน ซึ่งจะเห็นได้จากหลักการและแนวทางปฏิบัติดังต่อไปนี้

ก. หลักการ

1. การพัฒนาคนเป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษาทุกระดับ
2. การศึกษาอบรมและการอบรมเลี้ยงดูเป็นกระบวนการที่มีบทบาทสำคัญมากต่อการช่วยให้บรรลุการพัฒนาคน
3. การพัฒนาคนคือการพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพการทำงานของโครงสร้างส่วนต่างๆ ในคนของแต่ละคน อันได้แก่ การรับรู้ การคิด และการกระทำ ที่ยังผลให้แต่ละคนปรับตัวได้อย่างเหมาะสม
4. การดำเนินงานเพื่อเด็ก หรือบุคคลวัยใดก็ตาม ควรยึดแนวทางการพัฒนาคนตามแนวคิดของไซมอนด์ส อันประกอบด้วย (1) การยอมรับนับถือตนเอง (2) การให้เด็กมีเสรีภาพ (3) การให้เด็กมีส่วนร่วม (4) การใช้อำนาจอย่างเหมาะสมกับเด็ก และ (5) การช่วยให้เด็กพัฒนาการคิด

ข. แนวทางปฏิบัติเพื่อพัฒนาคน

1. เปิดโอกาสและสนับสนุนให้มีการพัฒนาไปสู่คนอันอุดม หรือให้ได้แสดงความสามารถสูงสุดตามศักยภาพ (self-actualization) (Maslow, อ้าง Garrison, 1972)
2. เปิดโอกาสให้คนได้รับการเสริมสมบูรณ์แห่งตน (self-fulfillment) จากการได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ประกอบการเรียนตามหลักสูตร ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา
3. การพัฒนาคนด้านการคิดกระทำได้โดยให้แต่ละคนมีโอกาสคิด เพื่อตนเองก่อนจากข้อมูลทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมตามที่เห็นควรให้ได้คิดเพื่อตอบสนอง ต่อตนเองในชีวิตประจำ เพื่อทำการกิจส่วนตัวเกี่ยวกับความเป็นอยู่ อันเป็นการพัฒนาการ (developmental tasks) ที่กระทำควบคู่กับวัย ตลอดจนทั้งให้มีโอกาสจัดการแก้ไขปัญหา ความคับข้องใจส่วนตัวให้ลุล่วง ซึ่งจะยังผลให้ปรับตัวได้

4. นอกจากมีโอกาสคิดเพื่อตนเองแล้ว ต่อมาเด็กควรมีโอกาสร่วมคิดกับผู้อื่นในกระบวนการคิด เพื่อทำกิจกรรมตามที่ได้คิด และตกลงร่วมกัน โดยถือหลักว่าการได้ร่วมกันคิดและร่วมกันกระทำกิจกรรมจากการที่ได้ร่วมกันคิดมาด้วยกันนั้น จะเกิดผลดีต่อการพัฒนาการคิดของแต่ละคนได้มากกว่าการร่วมกระทำกิจกรรมที่ตนเองมิได้มีส่วนในการคิดแต่ประการใด และนอกจากร่วมกันคิดและร่วมการกระทำดังกล่าวนี้แต่ละคนจะต้องร่วมรับผิดชอบต่อผลของการกระทำของตนเองด้วยทั้งนี้ย่อมหมายถึงการให้เด็กได้ฝึกคิดการคาดหมายผลอันจะเกิดจากการกระทำใดๆ ที่ตนเองมีส่วนกระทำไปไม่ว่าตามลำพัง หรือร่วมกับผู้อื่น

5. การยอมรับนับถือคนในทุกชั้นตอนของความเจริญเติบโตในส่วนของพัฒนาการคิดนั้น สามารถจะดำเนินการได้โดยอาศัยกระบวนการต่างๆ ที่สอดคล้องกับเป้าหมายของการคิด เช่น กระบวนการรู้คิด (cognitive process) ของบลูม (Bloom, 1956) การพัฒนาการรู้คิด (cognitive development) ของเพียเจท์ (Piaget, 1954) การคิดแก้ปัญหา (problem solving) การคิดสร้างสรรค์ (creative thinking) และการคิดวิจารณ์ญาณ (critical thinking) เหล่านี้เป็นต้น (Garrison and Magoon, 1972) เมื่อเด็กมีวุฒิภาวะสูงขึ้นไปก็ให้รู้จักใช้การคิดแบบมีเหตุผลเชิงจริยธรรม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2520) และมีการคิดแบบไซนิสมนสิการ (พระเทพเวที, 2532)

ความสามารถในการคิดโดยใช้กระบวนการที่เหมาะสมกับเป้าหมาย หรือปัญหาที่จะขบคิด ไม่ว่าจะเกี่ยวกับตนเอง ผู้อื่น หรือสถานการณ์ใดๆ เมื่อได้ผลเป็นความสำเร็จย่อมจะช่วยให้มีการปรับตัวได้มากขึ้น (ปรีชา ชรรมา, 2545) เพราะสามารถขจัดหรือลดความคับข้องใจอันเกิดจากปัญหาที่เกิดขึ้น

6. สังกัปแห่งตนเป็นลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งที่สามารถพัฒนาโดยเฉพาะในกระบวนการเรียนการสอนที่ช่วยให้เด็กมีสังกัปแห่งตน และอุดมคติแห่งตน ซึ่งเมื่อแสดงออกมาในรูปของการกระทำที่สมจริงก็จะเป็นการพัฒนาตนต่อไปตามศักยภาพของแต่ละคน

โดยสรุป การศึกษาเพื่อการพัฒนาตนตามแนวคิดของไซมอนด์สที่มุ่งทั้งประสิทธิภาพและคุณภาพดังกล่าวข้างต้นนั้น เป็นการกระทำที่เปิดโอกาสให้เด็กเจริญเติบโตเป็นคนเก่ง คนดี มีความสุขได้ตามอัธยาศัย ซึ่งสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาปัจจุบัน

ปรีชา ธรรมา

บรรณานุกรม

- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม. รายงานการวิจัยฉบับที่ 21 จริยธรรมของเยาวชนไทย. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม, 2532.
- ปรีชา ธรรมา. "การปรับตน," วารสารสารานุกรมศึกษาศาสตร์. 25 : 29-40 ; มกราคม 2545.
- Bloom, Benjamin S. *Taxonomy of Educational Objectives : Handbook I : Cognitive Domain*. New York : David Mckay Co., Ine., 1956.
- Garrison, Karl C. and Robert A. Magoon. *Educational Psychology : An Integration of Psychology and Educational Practices*. Columbus, Ohio : Charles E. Merrill Publishing Company, 1972.
- Piaget, Jean. *The Construction of Reality in the Child*. New York : Basic books, Inc., 1954.
- Symonds, Percival M. *The Ego and the Self*. New York : Appleton Century-Crofts, Inc., 1951.